

Uzdolnione dziecko w przedszkolu

Krystyna Zielińska

Wstęp

Uzdolnionych dzieci rodzi się około 10–15% rocznie, wybitnie uzdolnionych około 3%. Około 1/3 dzieci nigdy nie ujawnia talentu. Tyle samo talentów mamy wśród chłopców, co wśród dziewcząt, ale te chłopięce są częściej rozwijane. Dziecięce umiejętności warto rozwijać, poświęcać im czas i uwagę, a dzieciom obdarzonym wyjątkowymi zdolnościami stwarzać specjalne warunki do rozwoju. Ich talent może być źródłem satysfakcji dla nich samych, ale i dla nas wszystkich. Chopin i Mozart wśród nas – to przecież coś absolutnie wspaniałego.

Opis sytuacji

4-letnia Ania to dziecko utalentowane muzycznie. Postanowiłyśmy stworzyć w naszym przedszkolu szczególne warunki dla rozwijania jej zdolności. Dziewczynka zwracała na siebie uwagę już w grupie maluszków, kiedy rozpoczynała przedszkolną edukację. Jeśli nauczycielka brała jakiś instrument muzyczny do ręki, Ania przestawała się bawić, odkładała kartkę z rysunkiem, jeśli właśnie rysowała – słuchała i nic nie mogło jej w tym przeszkodzić. Chętnie i z łatwością uczyła się piosenek, i jak na 4-latkę, wyjątkowo dobrze potrafiła utrzymać melodię każdej piosenki. Często podczas śpiewania podrygiwała, poruszała rączkami, kołysała się. Zawsze w rytmie, zawsze z wdziękiem i z radością wyrysowaną na twarzy.

Nie miałyśmy nigdy wątpliwości, że Ania lubi śpiewać, tańczyć i słuchać muzyki bardziej niż inne dzieci. Zaczęłyśmy przypuszczać, że Ania jest dzieckiem o wyjątkowej wrażliwości na muzykę – że jest uzdolniona muzycznie. Wystarczyło popatrzeć, jak w podskokach biegnie na zajęcia rytmiki czy umuzykalnienia, a kiedy się kończą, prosi swoją panią, by mogła zostać z następną grupą. Bywało, że do przedszkola był zapraszany teatr muzyczny i wtedy Ania starała się usiąść tak, by nikt jej nie przeszkadzał. Często odchodziła od dzieci ze swojej grupy, przysiadła gdzieś z boku, by w spokoju słuchać koncertu. Ania zawsze źle reagowała na krzyki i piski innych dzieci. Zatykała wtedy uszy i prosiła, by dzieci uspokoiły się, by przestały krzyczeć. Wyglądało to tak, jakby te krzyki sprawiały jej ból – zdecydowanie były dla niej nieprzyjemne.

Analiza problemu

Ania jest według nas dzieckiem o wyjątkowych zdolnościach muzycznych. Chętnie śpiewa, tańczy, bezbłędnie odtwarza trudne rytmy, naśladuje dźwięki instrumentów, powtarza

melodię, „gra” na instrumentach. Dziewczynka chętnie słucha wszystkiego, co z muzyką związane, sporo już wie o wielkich kompozytorach, wykonawcach muzyki. Widać, że Ania interesuje się muzyką. Zapytana o instrumenty muzyczne, opowiada o nich i wciąż powtarza, że chciałaby grać na pianinie. Dziadek Ani jest muzykiem – gra na klarncie, tata – jest dyrygentem orkiestry. Rodzina Ani jest rodziną muzyczną, gdzie wiele osób zawodowo bądź z pasji zajmuje się muzyką, komponowaniem i graniem na różnych instrumentach.

Sytuacja przedszkolna dziewczynki

Ania jest dziewczynką lubianą, choć częściej jest z boku niż w centrum dziecięcej grupy. Dziewczynki lubią ją, ale Ania często bawi się sama, a bywa i tak, że siedzi gdzieś z boku zadumana, nieobecna, jakby zatopiona we własnych myślach. Dziewczynki nie zaczepiają jej w takich sytuacjach, a ona sama też nie zabiega o ich towarzystwo. Zawsze wtedy, gdy zajęciom towarzyszy muzyka, Ania ożywia się. Jako pierwsza zgłasza się do tanecznych i piosenkarskich popisów. Gdy nauczycielka planuje grupowe przedstawienie i proponuje dzieciom role do zagrania, Ania zawsze wybiera te, w których występują elementy tańca albo śpiewu. Szybko się wtedy uczy zadanej roli i chętnie występuje przed dziećmi.

Sytuacja rodzinna dziewczynki

Ania jest jedynaczką. Jej rodzina składa się z osób z wykształceniem muzycznym bądź takich, którzy muzyką się interesują. Dość często Ania opowiada w przedszkolu o koncertach, na których bywa, recitalach, spotkaniach z muzykami i kompozytorami. Rodzice wiedzą, że ich córka interesuje się muzyką, że przejawia zdolności w tym kierunku i planują rozwijać tę pasję córki. Już teraz Ania uczestniczy w cotygodniowych koncertach dla dzieci na małej scenie Filharmonii Narodowej, chodzi na zajęcia rytmiki do klubu osiedlowego i umuzykalniające zajęcia do Polskiego Towarzystwa Muzycznego. Rodzice Ani myślą już o muzycznej edukacji córeczki, nie chcą jednak zbyt wcześnie jej rozpocząć, wiedząc, że takie działanie jest równie złe, jak zbyt późne. Wydaje się, że czuwają nad muzycznym rozwojem swojej córeczki.

Rozumienie problemu

Jeśli odkrywamy w dziecku wyjątkowe zainteresowania, warto zwracać na nie uwagę i je rozwijać. W przypadku Ani sytuacja jest łatwiejsza, bo rodzice i dziadkowie są osobami, które mają wykształcenie muzyczne, a do tego zajmują się muzyką zawodowo. Wiemy, że zarówno rodzice Ani, jak i dziadkowie planują edukację muzyczną dziewczynki i choć mamy pewność, że zrobią to najlepiej, jak to możliwe, postanowiłyśmy wspomagać te działania.

Proponowana strategia postępowania

W związku z obserwowanym wyjątkowym zainteresowaniem Ani muzyką, zdecydowałyśmy pomóc dziewczynce rozwijać muzyczne pasje również na terenie przedszkola. Postanowiłyśmy zadbać o to, by Ania miała jak najwięcej okazji do rozwijania muzycznych zainteresowań, mogła dzielić się nimi z innymi dziećmi, pokazywać je na forum grupy i przedszkola. Postanowiłyśmy wykorzystać muzyczną pasję Ani do tego, by zainteresować inne dzieci muzyką i sztuką. Doszłyśmy do wniosku, że jej wyjątkowe zainteresowania muzyczne mogą przenieść się na inne dzieci, mogą sprawić, że grupa będzie bardziej rozśpiewana, roztańczo-
na i muzycznie uzdolniona.

Działania

- Cykl rad pedagogicznych dla nauczycieli przybliżył im problematykę talentów, pokazał, na co zwracać uwagę, jeśli mamy w grupie utalentowane dziecko, jak wspierać i rozwijać talenty (patrz: załączniki nr 1 i 2).
- Spotkania z rodzicami przybliżyły problematykę utalentowanych dzieci, zwróciły uwagę na różne problemy związane z wychowywaniem dziecka utalentowanego. Stały się okazją do długich rozmów o dziecięcych talentach – tych najbardziej typowych i tych rzadkich, które budzą wątpliwości, czy są talentami, czy tylko dziwnymi zainteresowaniami dzieci (patrz: załączniki nr 2, 3 i 4).
- Objęłyśmy Anię (za zgodą rodziców) specjalną opieką psychologiczną. Doszłyśmy do wniosku, że spotkania z psychologiem mogą pomóc dziewczynce rozwijać jej talent, omijając pułapki, które będą pojawiały się na drodze do ewentualnych sukcesów (zakładamy, że takie sukcesy się pojawią).
- Zorganizowałyśmy kilka zajęć w grupie, które miały na celu przybliżenie dzieciom wiedzy o muzyce – dzieci poznawały różne instrumenty, dowiadywały się o życiu i twórczości wielkich kompozytorów, uczyły się rozróżniać różne gatunki w muzyce (patrz: załącznik nr 5).
- Zorganizowałyśmy bożonarodzeniowe jasełka. Zespół muzyczny stworzyli rodzice dzieci z przedszkola, rodzeństwo i same maluchy. Przedstawienie, które w swym założeniu miało być rodzinnym kolędowaniem, przekształciło się w spontaniczną, doskonałą imprezę muzyczną.
- Jasełkowe spotkanie zachęciło do utworzenia zespołu muzycznego, który będzie występował podczas różnych uroczystości przedszkolnych, nie tylko podczas Świąt Bożego Narodzenia. Dzieciom pomysł się spodobał, a rodzice z radością go przyjęli i z zaangażowaniem zaczęli tworzyć.

Spis treści

1. Uzdolnione dziecko w przedszkolu – Krystyna Zielińska, Beata Krysiak.....	5
Opis przypadku	5
Załącznik 1 – Jak rozpoznać talent u dziecka? – materiał dla nauczycieli i rodziców	9
Załącznik 2 – Czym wyróżniają się poszczególne talenty i jak je rozpoznać – materiał dla rodziców i nauczycieli.....	12
Załącznik 3 – Jak wychowywać uzdolnione dziecko? – wskazówki dla rodziców	26
Załącznik 4 – Pytania, które mogą dręczyć rodziców dzieci uzdolnionych – materiał dla rodziców	33
Załącznik 5 – Rozwijamy nasze zdolności – scenariusze zajęć z grupą.....	36
2. Dziecko z zaburzeniami integracji sensorycznej – Dorota Katarzyna Kaczmarek....	37
Opis przypadku	37
Załącznik 6 – Scenariusz indywidualnych zajęć z zakresu terapii reakcji awersyjnej na ruch.....	44
Załącznik 7 – Integracja sensoryczna – materiał dla nauczycieli	46
Załącznik 8 – Przykłady ćwiczeń służące usprawnianiu psychomotorycznemu – materiał dla nauczycieli.....	48
Załącznik 9 – Integracja sensoryczna – informacje dla rodziców.....	50
Załącznik 10 – Zasady wspierania dziecka z zaburzeniami integracji sensorycznej – wskazówki dla rodziców	51
Załącznik 11 – Informacje o dziecku – wywiad z rodzicami.....	52
Załącznik 12 – Jak pomóc dziecku z zaburzeniami integracji sensorycznej – wskazówki dla nauczycieli oraz personelu pomocniczego	55
3. Niecierpliwe dziecko – nauka odraczania reakcji i czekania na swoją kolej	
– Krystyna Zielińska, Paulina Kroszczyńska-Brągiel, Beata Krysiak.....	56
Opis przypadku	56
Załącznik 13 – Uczymy dzieci cierpliwości – materiał dla nauczycieli	61
Załącznik 14 – Cierpliwy tata, cierpliwa mama... cierpliwe dziecko – wskazówki dla rodziców	62
Załącznik 15 – Sprawdź, czy Twoje dziecko jest cierpliwe – ankieta dla rodziców	64

Załącznik 16 – Dlaczego bycie niecierpliwym przeszkadza w zabawie? – scenariusze zajęć z grupą	68
Załącznik 17 – Umiejętność odraczania reakcji – scenariusz zajęć z grupą	74
Załącznik 18 – Nauka empatii – scenariusz zajęć z grupą	80
Załącznik 19 – Kodeks dziecka cierpliwego – wskazówki dla dzieci	84
4. Dziecko nadpobudliwe – Ewa Błaszczńska, Grażyna Szeplewicz	85
Opis przypadku	85
Załącznik 20 – Dziecko nadpobudliwe – przykłady działań podejmowanych w grupie	90
Załącznik 21 – Razem w grupie – scenariusz zajęć	94
Załącznik 22 – Nadpobudliwość psychoruchowa (ADHD) – materiał dla nauczycieli	97
Załącznik 23 – Jak postępować z dzieckiem nadpobudliwym – materiał dla nauczycieli	99
Załącznik 24 – Jak postępować z dzieckiem nadpobudliwym – materiał dla personelu pomocniczego	100
Załącznik 25 – Zasady postępowania z dzieckiem nadpobudliwym – materiał dla rodziców	101
5. Jak radzić sobie z agresywnymi zachowaniami przedszkolaka – Krystyna Zielińska, Magdalena Satkowska, Beata Krysiak	103
Opis przypadku	103
Załącznik 26 – Agresywne zachowania dzieci w różnym wieku – materiał dla nauczycieli	107
Załącznik 27 – Co robić, gdy dziecko jest agresywne? – wskazówki dla rodziców	110
Załącznik 28 – Dlaczego agresja jest niebezpieczna? – scenariusze zajęć z grupą	112